

# Borba protiv rasne diskriminacije

/// Članak 21. poglavlja o jednakosti Povelje Europske unije o temeljnim pravima zabranjuje diskriminaciju temeljenu na rasnom ili etničkom podrijetlu.

## Pozadina

Direktiva o rasnoj jednakosti (2000/43/EZ), usvojena 2000. godine, donijela je važne promjene u borbi protiv rasne diskriminacije u Europskoj uniji. Prije usvajanja direktive, samo je šačica država članica EU-a već imala detaljne zakone i mehanizme kojima se zabranjivala rasna diskriminacija; većina ih je morala uvesti značajne promjene radi zadovoljavanja uslova u direktivi.

## Ključna pitanja

### Zašto je važna borba protiv rasne diskriminacije?

Predrasude poslodavaca ili pružatelja usluga mogu nekima onemogućiti uključivanje u društvo, kao na primjer zapošljavanje ili iznajmljivanje stambenog prostora. Ako se predrasuda temelji na nečijoj rasi, to znači da čitave etničke manjine mogu biti isključene. Uzgredne su posljedice značajne. Pripadnici etničkih manjina imaju tendenciju da imaju veći rizik od nezaposlenosti, rade u ograničenom broju djelatnosti kao što su građevina ili poljoprivreda, imaju niži stupanj obrazovanja i lošije uvjete stanovanja, u odnosu na većinsko stanovništvo.

Rasna ili etnička diskriminacija nastupa:

- ako je osoba nepovoljno tretirana (npr. odbijeno joj je zaposlenje);
- u odnosu na tretman koji su dobili ili bi dobili ostali u sličnoj situaciji;
- a razlog tomu je rasno ili etničko podrijetlo osobe.

### Što nalaže direktiva?

Određbe direktive o rasnoj jednakosti uključuju:

- zaštitu od rasne diskriminacije u području zapošljavanja, korištenja sustava socijalne skrbi, ili kupovine roba i korištenja usluga;
- mogućnost ulaganja žalbe za žrtve diskriminacije;
- omogućavanje organizacijama kao što su nevladine organizacije (NVO) i sindikati da žrtvama diskriminacije pomažu da ulože žalbu na sudu;
- primjereno kažnjavanje osoba koje krše zakon i diskriminiraju;
- obvezu za vlade o uspostavljanju specijaliziranih "tijela za promicanje jednakosti";
- mogućnost za vlade da stvore prilike za manjine koje su u nepovoljnoj poziciji, u svrhu poboljšanja njihove situacije;
- osigurati da ljudi budu svjesni svojih prava;
- poslodavce i sindikate poticati na suradnju u borbi protiv diskriminacije.

### Kako direktiva utječe na državne zakone?

Od svih se država članica očekivalo da izmijene svoje zakone kako bi zadovoljile uvjete u direktivi. Međutim, Europska komisija bila je primorana započeti razgovore s nekim vladama jer je smatrala da nisu izvršile sve potrebne zakonodavne promjene.

Gotovo sve države članice EU-a uspostavile su tijela za promicanje jednakosti, sukladno zahtjevima direktive. Mnoge od njih otišle su korak dalje od zatraženoga i tim tijelima dale dodatne ovlasti pomoću kojih ona mogu:

- primati tužbe žrtava i donositi odluke, npr. u Austriji, Danskoj, Mađarskoj i Nizozemskoj;
- Pokrenuti istragu u slučaju sumnje na diskriminaciju, npr. u Francuskoj i Švedskoj;
- sama započeti postupak pred sudom, npr. u Belgiji, Irskoj i Mađarskoj.

Osim kažnjavanja diskriminacije, mnoge države članice aktivno se zalažu za promicanje jednakosti. U Belgiji, Finskoj, Mađarskoj, Švedskoj i UK postoji zakonska obveza koja nalaže kontrolu i izmjenu postojećih politika koje mogu izazvati diskriminaciju, te promicanje jednakosti tijekom osmišljavanja novih politika. Neke su države članice uvele projekte kojima se istodobno poboljšavaju pristup obrazovanju, stambeni uvjeti i stručna izobrazba.

## Ima li direktiva utjecaja na stanje u praksi?

Nemoguće je prikazati ukupnu sliku napretka u borbi protiv rasne diskriminacije. Premda vlade sakupljaju opće podatke o svojim stanovnicima, u tim istraživanjima manjine se uglavnom ne promatraju kao posebne skupine, odnosno ne prikupljaju se **“etnički razvrstane” statistike**. Stoga je nemoguće odrediti je li se njihovo stanje u područjima kao što su zapošljavanje, stanovanje ili obrazovanje poboljšalo tijekom vremena.

U nekim državama članicama poput Francuske, Njemačke i Portugala sakupljanje statistika o rasnim ili etničkim manjinama zabranjeno je zakonom. Djelomice zbog toga što vlade smatraju da je određivanje nečije pripadnosti manjini upletanje u njegovu privatnost. Međutim, istraživanja su pokazala da je većina pripadnika manjinskih skupina voljna uključiti informacije o svojoj etničkoj pripadnosti u popis stanovništva, pod uvjetom da se te informacije tretiraju anonimno i koriste za borbu protiv diskriminacije.

Također je teško odrediti koliko je diskriminacija učestala. Neke države članice EU-a nemaju statistiku o broju tužbi koje se podnose specifično zbog rasne diskriminacije. Tamo gdje te informacije postoje, u nekim zemljama brojke su izuzetno visoke dok su u drugima izuzetno niske. Uzrok tome mogu biti razlike u informiranosti o zakonima.

## Kako dalje

- **Nedostatak statistika** vladama onemogućava potpuno razumijevanje problema s kojima se susreću manjine, kako se ti problemi mogu riješiti, te je li se stanje poboljšalo.

Države članice EU-a trebale bi uzeti u obzir prikupljanje etnički razvrstanih statistika, te istovremeno poduzeti mjere opreza radi poštivanja zakona o zaštiti podataka i privatnosti.

- **Mali broj tužbi.** Istraživanja su pokazala da u mnogim državama članicama EU-a žrtve diskriminacije ne podnose tužbu. Čini se da većina pripadnika rasnih ili etničkih manjina ne zna da imaju pravo na to da se prema njima postupa na nediskriminirajući način. Štoviše, čini se da velika većina žrtava diskriminacije ne podnaša tužbu, jer ne znaju gdje to prijaviti, nisu čule za nikoju organizaciju koja bi im mogla pomoći, te smatraju da podnašanjem tužbe ništa ne bi promijenili.

Tijelima za promicanje jednakosti trebala bi se dodijeliti adekvatna sredstva radi širenja informiranosti o zakonu i o tome kako podnijeti žalbu.

- **Visina odštete** u slučajevima rasne diskriminacije bitno se razlikuje među državama članicama EU-a. Čini se da se te razlike ne mogu objasniti jednostavno razlikama u troškovima života u različitim zemljama. Osim toga, razina odštete možda nije dovoljna kako bi ljude odvratila od diskriminiranja ili žrtvama nadoknadila pretrpljenu štetu.

Države članice trebale bi preispitati razinu odštete u slučajevima rasne diskriminacije kako bi osigurale da ona bude adekvatna.

- **Podnašanje tužbe na sudu** može biti skupo i dugotrajno. Premda direktiva organizacijama kao što su nevladine udruge ili sindikati omogućava da žrtvama pomognu u podnošenju tužbi, neke države članice imaju restriktivna pravila o tome koje organizacije mogu pristupiti sudu. Javno financiranje tih organizacija također ograničava broj slučajeva za koje mogu biti od pomoći.

Države članice mogle bi tim organizacijama pojednostavniti pomoć žrtvama ublažavanjem restriktivnih pravila i davanjem više sredstava. Također bi tijelima za promicanje jednakosti mogle dodijeliti pravo odlučivanja u tužbama i pravo određivanja naknade kao alternativa sudu.

- **Manjine su u nepovoljnom položaju zbog mnogostrukih problema koji su međusobno povezani i koji se ne mogu riješiti jednostavno odlaskom na sud.** Osobe iz manjinskih skupina često žive u siromašnim uvjetima zbog svojeg ekonomskog položaja. One su često slabo povezane s tržištem rada ili javnim uslugama kao što su zdravstvo i školstvo. Ti različiti faktori zajedno dovode do situacije u kojoj je ljudima vrlo teško poboljšati vlastite okolnosti. Sve te probleme nije moguće riješiti jednostavno odlaskom na sud i primanjem odštete.

Države članice EU-a trebale bi uzeti u obzir donošenje mjera za istodobno rješavanje stanarskih, obrazovnih i zdravstvenih potreba kod manjina u nepovoljnim prilikama.

## Dodatne informacije:

FRA je objavila dva izvješća o Direktivi o rasnoj jednakosti:

- *The Racial Equality Directive: application and challenges* (Direktiva o rasnoj jednakosti: primjena i izazovi) (siječanj 2012.)
- *The impact of the Racial Equality Directive: Views of trade unions and employers in the European Union* (Učinak direktive o rasnoj jednakosti: gledišta sindikata i poslodavaca u Europskoj uniji) (listopad 2010.)

Oba su izvješća dostupna na web stranici FRA:

[http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications\\_en.htm](http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_en.htm)